

SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA

Codi: 20262

Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell

Universitat Autònoma de Barcelona

Curs: 2001/02

Professors: Ramon Alós / Núria Sensat

Despatx 204

AVALUACIÓ:

L'avaluació del curs consta de dues parts. Una és l'examen final i l'altra la pràctica realitzada durant el curs. L'examen final és el 70% de la nota final i la pràctica el 30%.

PRÀCTIQUES:

Durant el curs s'haurà de realitzar un treball. Els objectius, tema i procediments del treball pràctic s'exposen en annex. Es tracta d'una pràctica tutoritzada, per la qual cosa serà comentada a classe i en tutories.

OBJECTIUS:

L'assignatura té per objectiu proporcionar aquells coneixements sobre l'anàlisi sociològic de l'empresa que seran necessaris per a l'exercici professional del futur diplomat. En concret, es contempla l'empresa com un dels espais bàsics d'observació de les relacions socials de treball; això significa adquirir una comprensió de l'empresa com organització i institució social, en la que tenen presència i en són agents d'estratègies els seus actors (empresaris, directius, comandaments, treballadors, sindicats, ...; però també l'estat i altres institucions) i en la que es manifesten fets tan transcendentals com l'organització i la divisió del treball, la gestió de personal, les relacions laborals, les relacions de conflictivitat i cooperació, la comunicació, etc. En aquest sentit, són finalitat de l'assignatura:

- Mostrar els principals conceptes d'ús per la sociologia en l'anàlisi de l'empresa.
- Adquirir coneixements sobre fonts d'informació al respecte (revistes, publicacions, fonts i bibliogràfica).
- Analitzar les principals transformacions i tendències actuals respecte als processos de reestructuració de l'empresa com organització, així com el marc que condiciona l'actuació de les empreses.
- Coneixer les tendències empresarials actuals respecte a l'organització del treball i la gestió de recursos humans.
- Estudi de les relacions laborals i els seus actors.

PROGRAMA:

TEMA I

L'ANÀLISI SOCIOLOGIC DE L'EMPRESA

- Estudi de l'empresa des de la sociologia: origen, evolució i tradicions.
- L'empresa com organització, institució social i com sistema obert.

Bibliografia bàsica

- Watson, T. (1995): *Trabajo y sociedad*. Barcelona, Editorial Hacer (cap. 2).

Bibliografia complementària

- Garmendia, J.A. y Parra, F. (1993): *Sociología Industrial y de los Recursos Humanos*. Madrid, Taurus.
- López Pintor, R. (1995): *Sociología industrial*. Madrid, Alianza Universidad Textos.
- Lucas Marín, A. (1992 reedición): *Sociología de la empresa*. Madrid, Ibérico Europea de Ediciones.

TEMA II

LA DIVISIÓ DEL TREBALL: UN PROCÉS HISTÒRIC EN L'ORGANITZACIÓ DE L'EMPRESA I DEL TREBALL

- Revolució industrial i divisió del treball. De la destrucció de l'ofici a l'especialització i la parcel·lació de tasques.
- Paternalisme, OCT i organització burocràtica.
- Producció i consum en massa en el fordisme. Legitimació i consens a través de l'Estat del Benestar.

Bibliografia bàsica

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid, Pirámide (cap. 1; caps. 3.1 a 3.4; lectura 5).

Bibliografia complementària

- Babiano, J. (1995): *Emigrantes, cronómetros y huelgas*. Madrid, Siglo XXI (cap. 4).
- Coriat, B. (1983): *El taller y el cronómetro*. Madrid, Siglo XXI.
- Marglin, S. (1977): 'Orígenes y funciones de la parcelización del trabajo. ¿Para qué sirven los patronos?', a Gorz, A.: *Critica de la división del trabajo*. Barcelona, Laia.
- Ritzer, G. (1996): *La McDonalización de la sociedad*. Barcelona, Laia.
- Taylor, F. (1970): *Management científico*, Barcelona, Oikos Tau.

TEMA III

REORGANITZACIÓ DE LA PRODUCCIÓ I LES ACTUALS ESTRATÈGIES EMPRESARIALS

- Crisi del sistema taylorista-fordista? Les rígideses del model de regulació fordista en el context actual.
- Estratègies empresarials davant la incertesa dels mercats i les TIC. Mecanismes d'obtenció de flexibilitat: flexibilitat en l'ús de la mà d'obra i flexibilitat en el sistema productiu.
- Els nous mètodes de producció. Especialització flexible i districtes industrials. Descentralització productiva, redescobriment de la petita empresa i estratègies de xarxa. El "model" japonès: el "just-in-time" i el toyotisme.

Bibliografia bàsica

- Finkel, L. (1994): *op. cit.* (caps. 3.5 a 3.7; lectures 6 y 8; cap. 6.3.2).

Bibliografia complementària

- Becattini, G. (1988): 'Los distritos industriales y el reciente desarrollo italiano', a *Sociología del Trabajo*, n. 5. Madrid, Siglo XXI.
- Bonazzi, G. (1993): 'Modelo japonés, toyotismo y producción ligera: algunas cuestiones abiertas', a *Sociología del Trabajo*, n. 18. Madrid, Siglo XXI.
- Castillo, J.J. (1991): 'Reestructuración productiva y organización del trabajo', a Miguélez, y Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Castillo, J.J. (1992-reedición-): *La automatización y el futuro del trabajo*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Coriat, B. (1993): *El taller y el robot*. Madrid, Siglo XXI.
- Coriat, B. (1993): *Pensar al revés: Trabajo y organización en la empresa japonesa*. Madrid, Siglo XXI.
- Harrison, B. (1997): *La empresa que viene*. Barcelona, Paidós (caps. 1, 6 y 9).
- Köhler, H.D. (2000-01): 'La máquina que cambió el mundo cumplió diez años. El debate sobre la producción ligera', a *Sociología del Trabajo*, 41. Madrid, Siglo XXI.
- Martín Artiles, A. (1993): 'La empresa red: un modelo de división del trabajo entre empresas', a *Working Papers* n. 2, Departament de Sociologia UAB.
- Piore, M. y Sabel, C. (1990): *La segunda ruptura industrial*. Madrid, Alianza Editorial.
- Ritzer, G. (1996): *La macdonalización de la sociedad*. Barcelona, Ariel (cap. 1,2, 7).
- Sengenberger, W. Y Pyke, F. (1993): 'Distritos industriales y regeneración económica local: cuestiones de investigación y política', a Pyke, F. y Sengenberger, W. (comps.), *Los distritos industriales y las pequeñas empresas*, vol. III. Madrid, Ministerio del Trabajo.
- Sennett, R. (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona, Anagrama.

TEMA IV

LA GESTIÓ DE LA MÀ D'OBRA. DEL MODEL MECÀNIC AL MODEL ORGÀNIC?

- Reaccions a l'OCT: l'Escola de Relacions Humanes: els grups informals; Teories de l'activació i la motivació; Escoles de Recursos Humans.
- L'enfocament socio-tècnic: Institut Tavistock i la democràcia industrial.
- Les formes de participació dels treballadors a les empreses: vies, experiències i límits.

Bibliografia básica

- Finkel, L. (1994): *op. cit.* (cap. 5.3, 5.4 y 5.5).

Bibliografia complementària

- Bonazzi, G. (1994): *Història del pensament organitzatiu*. Vic, Eumo Editorial.
- Castillo, J.J. (comp. 1988): *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Cressey, P. (1990); 'Tendencias de la participación de los trabajadores en las nuevas tecnologías', a *Sociología del Trabajo*, n. 9. Madrid, Siglo XXI.
- Lope, A. (1996): *Innovación tecnológica y cualificación. La polarización de las cualificaciones en la empresa*. Madrid, Consejo Económico y Social.
- Martín, A. (1999): 'Organización del trabajo y nuevas formas de gestión laboral', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Ordóñez, M. (coord. 1996): *Modelos y Experiencias Innovadoras en la Gestión de los Recursos Humanos*. Barcelona, AEDIPE-Gestión 2.000.
- Prida, B. (1987): 'Viejas y nuevas formas de organización del trabajo', a Garmendia, J.A., Navarro, M. i Parra, F. (1987): *Sociología industrial y de la empresa*. Madrid, Aguilar.
- Prieto, C. (1991): 'Las prácticas empresariales de gestión de la fuerza de trabajo', a Miguélez y Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Rojot, J. i P. Tergeist (1995): 'Visión de conjunto: tendencias de las relaciones industriales, flexibilidad del mercado de trabajo interior y organización del trabajo', a OCDE, Nuevas orientaciones en la organización del trabajo. La dinámica de las relaciones industriales. Madrid Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Sennett, R. (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona, Anagrama.
- Trist, E. (1988): 'La evolución de los sistemas sociotécnicos', a Castillo (comp.), *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid, Ministerio de Trabajo y S.S.

TEMA V

LES RELACIONS LABORALS: CONCEPTES BÀSICS

- Concepce de relacions laborals.
- Perspectives sobre les relacions laborals: les teories del consens i del conflicte.
- Els actors socials a les relacions laborals: estat, organitzacions sindicals i organitzacions empresarials.
- La negociació laboral: conflicte, negociació col·lectiva i concertació social.
- Les dimensions de la negociació col·lectiva i sistemes de relacions laborals. Principals models comparats.
- Tendències actuals en les relacions laborals.

Bibliografia básica

- Miguélez, F. y Prieto, C. (1999): 'Introducción: de las relaciones laborales a las relaciones de empleo: una nueva realidad social, un nuevo marco analítico', a Miguélez y Prieto (dirs.), *Las relaciones empleo en España*. Madrid, Siglo XXI. (pàgs. XIII-XXVI).

Bibliografia complementària

- Dunlop, J.T. (1978): *Sistemas de relaciones industriales*. Barcelona, Península.
- Edwards, P.K. (1990): *El conflicto en el trabajo: un análisis materialista de las relaciones laborales en la empresa*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Hyman, R. (1981): *Relaciones industriales. Una introducción marxista*. Madrid, Blume (pàgs. 19-42).
- Miguélez, F. y Prieto, C. (1991): 'Introducción', a Miguélez y Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Poole, M. (1991): *Teorías del sindicalismo: Una sociología de las relaciones industriales*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social (cap. 2 pàgs 43-82).
- Windmuller, J.P. (1989): *Nueva consideración de la negociación colectiva en los países industrializados*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social (pàgs. 15-73).

TEMA VI

LES RELACIONS LABORALS A ESPANYA I A CATALUNYA: ELS ACTORS SOCIALS

- La representació dual d'interessos dels treballadors a l'empresa: organismes i funcionament. Evolució i configuració actual de les organitzacions sindicals.
- Evolució i configuració actual de les organitzacions empresarials.
- Els mecanismes d'intervenció de l'Estat a les relacions laborals espanyoles.

Bibliografia bàsica

- Aguar, M.J.; Casademunt, A.; Molins, J.M. (1999), 'Las organizaciones empresariales en la etapa de la consolidación democrática (1986-1997). Unión Europea, desconcertación y diálogo social', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Baylos, A. (1999): 'La intervención normativa del estado en las relaciones laborales colectivas', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Miguélez, F. (1999): 'Presente y futuro del sindicalismo en España', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.

Bibliografia complementària

- Lope, A. y Alós, R. (1999): 'La acción sindical en la empresa. Entre el desconcierto y la reacción', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Pardo Avellaneda, C. y Fernández, J. (1991): 'Las organizaciones empresariales y la configuración del sistema de relaciones industriales', a Miguélez, F. y Prieto C. (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid, Siglo XXI.

TEMA VII

LES RELACIONS LABORALS A ESPANYA I A CATALUNYA: CONCERTACIÓ SOCIAL I NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

- Les fases de configuració de l'actual marc de relacions laborals.
- La concertació social a Espanya: centralització i descentralització.
- La negociació col·lectiva: estructura, continguts i noves tendències. Estratègia dels actors davant la negociació col·lectiva.
- Reptes actuals de les relacions laborals. Principals interpretacions.

Bibliografia bàsica

- Consejo Económico y Social (2000): *Economía, trabajo y sociedad. Memoria 1999*. Madrid, CES (cap. II.3 pàgs. 277 a 361).
- Miguélez, F. y Rebollo, O (1999): 'Negociación colectiva en los noventa', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.

Bibliografia complementària

- Blanco, J. y Otaegui, A. (1990-91): 'Los trabajadores de las PYMES y la acción sindical', a *Sociología del Trabajo*, n. 11. Madrid, Siglo XXI.
- Cachón, L. y Palacio, J.I. (1999): 'Política de empleo desde el ingreso en la UE', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Espina, A. (1999): 'El 'Guadiana' de la concertación neocorporatista en España: de la huelga general de 1988 a los acuerdos de 1997', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Jordana, J. (1994): 'Sindicatos y política en España: la influencia de las condiciones organizativas en las estrategias sindicales', a *Revista Internacional de Sociología*, n. 8-9, Madrid.
- Köhler, H.D. (1999): 'Las relaciones laborales españolas en el marco europeo', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.
- Morán, A. (1996): 'Auge y crisis de los grandes acuerdos sociales de los 80', a *Cuadernos de Relaciones Laborales*, n. 9, Madrid.
- Olias, B. (1999): 'Empleo y relaciones laborales en la Administración Pública', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI.

SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA -EUEE- CURS 2001/02
CARACTERÍSTIQUES DEL TREBALL PRÀCTIC

Objectiu del treball pràctic

El treball pràctic consisteix en l'estudi i anàlisi d'un text dels que es relacionen més endavant.

El treball pràctic es farà en grup, de dos o tres estudiants, i comporta el lliurament d'un treball final, de característiques i en el termini que es defineixen més endavant.

Objectius docents del treball pràctic

- * Analitzar un text, reflexionant a partir dels coneixements teòrics adquirits (extrets de la bibliografia del programa de l'assignatura)
- * Aprendre a fer i a presentar treballs
- * Treballar en grup

Característiques de l'informe a presentar

L'informe final haurà de seguir el següent esquema:

- Introducció: objectiu i explicació del treball
- Resum del text analitzat, exposant:
 - Tesi principal de l'autor
 - Tesis secundàries (si és el cas)
 - Argumentacions i fets en que es recolza la tesi
- Anàlisi del text:
 - De les argumentacions utilitzades per l'autor (solidesa empírica i/o teòrica, contrast amb altres informacions, ...)
 - Valoració de la tesi i anàlisi contrastat amb altres perspectives o autors
- Conclusions del treball
- Bibliografia utilitzada

L'extensió de l'informe: 7 pàgines (orientatiu).

Data de lliurement: abans del 30/11/2001:

Valoració del treball pràctic

La valoració del treball pràctic es realitzarà tenint present els següents aspectes:

- Preparació i seguiment de la pràctica
- Presentació i exposició: claredat en la redacció, ordenació i coherència expositiva, fil discursiu, ...
- Desenvolupament del tema: anàlisi i reflexions sobre el text; argumentacions personals
- Bibliografia: selecció i presentació ordenada.

Relació de textos per a la realització del treball pràctic

1. A. Amin (1994): 'La especialización flexible y las pequeñas empresas en Italia: mitos y realidades', a A. Pollert (comp.), *¿Adiós a la flexibilidad?*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. (pàgs. 201-223) [sobre el concepte d'especialització flexible i dinamisme de la petita empresa]
2. E. Cano (1998): 'La lògica de la precariedad laboral: el caso de la industria valenciana del mueble', a Cuadernos de Relaciones Laborales, n. 13. (pàgs. 207-225) [sobre petita empresa i precarietat laboral]
3. Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (2000): *¿Sirve la formación para el empleo?*. Madrid. Consejo Económico y Social. Capítol VII 'Síntesis y conclusiones' (pàgs. 207-242) [sobre la relació entre formació i ocupació i polítiques formatives a les empreses]
4. B. Harrison (1997): *La empresa que viene*. Barcelona, Paidós. Capítol 1 'Visión general' (pàgs. 15-46) [sobre el dinamisme de la petita empresa]
5. B. Harrison (1997): *La empresa que viene*. Barcelona, Paidós. Capítol 9 'El lado oscuro de la producción flexible' (pàgs. 201-229) [sobre l'empresa flexible]
6. S. Kamata (1993): *Toyota i Nissan: l'altra cara de la productivitat japonesa*. Barcelona, Columna/Conc. Capítol 1 'Què està passant actualment a la indústria de l'automòbil?' (pàgs 13-34) [sobre el toyotisme i el sistema de producció lleugera]
7. Klein, N (2001): *No logo. El poder de las marcas*. Barcelona, Paidós.
8. H.D. Köhler (2000-2001): 'La máquina que cambió el mundo cumplió diez años. El debate sobre la producción ligera', a Sociología del Trabajo, n. 41. (Pàgs. 75-99) [sobre el toyotisme i el sistema de producció lleugera]
9. A. Martín Artiles (1999): 'Organización del trabajo y nuevas formas de gestión laboral', a F. Miguélez i C. Prieto (cords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid, Siglo XXI. (Pàgs. 79-100) [sobre les noves formes de gestió laboral]
10. G. Ritzer (1996): *La McDonalización de la sociedad*. Barcelona, Ariel. Capítol 1 'La McDonalización de la sociedad' (pàgs 15-33) [sobre la vigència actual dels mètodes tayloristes i fordistes a les empreses]
11. R. Sennett (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona, Anagrama. Capítol 1 'A la deriva' (pàgs. 13-31) [sobre les conseqüències de la flexibilitat laboral]
12. R. Sennett (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona, Anagrama. Capítol 5 'Riesgo' (pàgs. 79-102) [sobre la incertesa en el treball]
13. G. Standing (1992): 'La flexibilidad del mercado de trabajo y la inseguridad: hacia una estrategia distinta', a R. Brunetta i C. dell'Aringa (comps.), *Relaciones laborales y resultados económicos*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. (pàgs.) [sobre flexibilitat laboral i teories del capital humà]